

SATAEDUN YMPÄRISTÖOHJELMA

2010 – 2012

SISÄLLYSLUETTELO

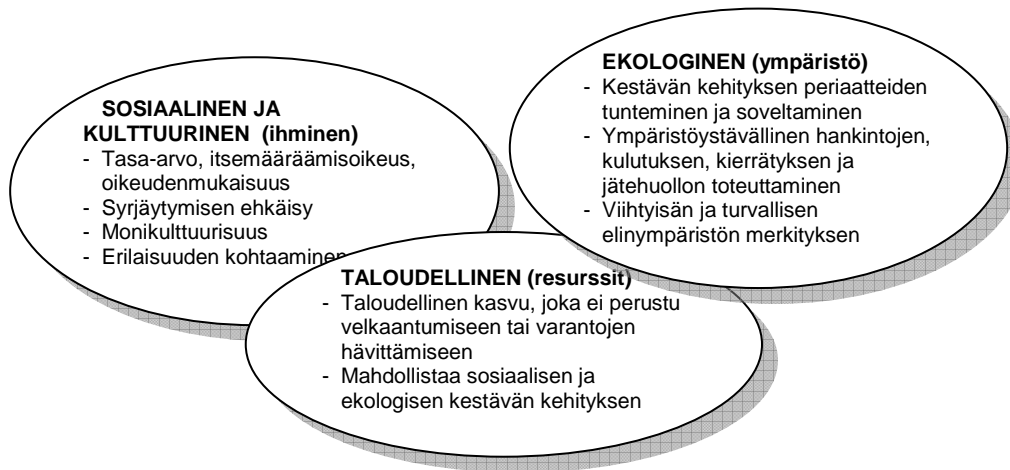
1	YMPÄRISTÖOHJELMAN LAADINNAN LÄHTÖKOHTIA.....	2
1.1	Ympäristöhallinta osana kestävää kehitystä.....	2
1.2	Ympäristöstandardin ISO 14001 vaatimukset.....	2
1.3	Ympäristöohjelman rajaus ja aikataulu	3
1.4	Kansallinen ohjaus	3
1.4.1	Suomen kansallisen kestäväen kehityksen strategia 2006	3
1.4.2	Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen strategia vuosille 2006 - 2014	4
1.4.3	Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus 2008	4
1.4.4	Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma (KESU) vuosille 2007-2012	4
2	KESKEISTÄ SANASTOA.....	5
3	YMPÄRISTÖOHJELMAN SUUNNITTELU, PÄÄMÄÄRÄT JA TOTEUTUS.....	6
3.1	Ympäristöohjelman toteutus Suunnittele–Toteuta–Arvioi-Toimi menettelyllä	6
3.2	Ympäristöhallinnan tilanteen kartoitus	6
3.3	Ympäristönäkökohtien tunnistaminen	7
3.4	Merkittävien ympäristönäkökohtien arvottaminen	7
3.5	Päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet	9
4	YMPÄRISTÖOHJELMAN MITTAUS, ARVIOINTI JA PARANTAMINEN	11
5	KOULUTUS JA TIETOISUUS	11

1 YMPÄRISTÖOHJELMAN LAADINNAN LÄHTÖKOHTIA

1.1 Ympäristöhallinta osana kestävästä kehitystä

Tämän Sataedun ympäristöohjelman tavoitteena on toteuttaa osaltaan kestävästä kehitystä kuntayhtymän kaikissa toiminnoissa. Kestävä kehitys on jatkuvaa ja ohjattua muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Sen osa-alueet sosiaalinen ja kulttuurinen (ihminen), ekologinen (ympäristö) ja talous (resurssit) otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Kestävän kehityksen osa-alueet:

Ympäristöohjelmassa painotetaan ekologisen kestävyuden näkökohtia. Sosiaalisen kestävyuden intressit otetaan huomioon henkilöstöpalvelujen tukiprosessin toiminnoissa ja taloudellista kestävyuden talouspalvelujen tukiprosessissa.

1.2 Ympäristöstandardin ISO 14001 vaatimukset

Ympäristöohjelma toteutetaan standardin ISO 14001:2004 vaatimusten mukaisesti. ISO 14001 on maailman tunnetuin ympäristöstandardi, joka auttaa organisaatioita sekä parantamaan ympäristönsuojelunsa tasoa että osoittamaan ympäristöasioidensa hyvää hoitoa. Standardin sisällysluettelo on lueteltu alla. Suurin osa ISO 14001 ympäristöstandardin vaatimuksista on määritetty Sataedun laatukäsikirjassa ja ne on merkitty nuolilla sisällysluettelon vasemmalle puolelle. Laatukäsikirja on laadittu ISO 9001 laatustandardin vaatimusten mukaisesti. Tämä ympäristöohjelma kattaa ne standardin ISO 14001 vaatimukset, joita ei ole kuvattu Sataedun laatukäsikirjassa. Kohdat on merkitty nuolilla sisällysluettelon oikealle puolelle.

ISO 14001 ympäristöstandardin sisällysluettelo:

Sataedun
laatukäsikirja
assa

Sataedun
ympäristö-
ohjelmassa

→	1	Soveltamisala	
→	2	Velvoittavat viittaukset	
→	3	Termit ja määritelmät	
→	4	Ympäristöjärjestelmää koskevat vaatimukset	
→	4.1	Yleiset vaatimukset	
→	4.2	Ympäristöpolitiikka	
→	4.3	Suunnittelu	
	4.3.1	Ympäristönäkökohdat	←
→	4.3.2	Lakisääteiset ja muut vaatimukset	
	4.3.3	Päämäärät, tavoitteet ja ohjelmat	←
→	4.4	Järjestelmän toteuttaminen ja toiminta	
→	4.4.1	Resurssit, roolit, vastuut ja valtuudet	
→	4.4.2	Pätevyys, koulutus ja tietoisuus	
→	4.4.3	Viestintä	
→	4.4.4	Dokumentointi	
→	4.4.5	Asiakirjojen hallinta	
→	4.4.6	Toiminnan ohjaus	
→	4.4.7	Valmius ja toimiminen hätätilanteissa	
→	4.5	Arviointi	
	4.5.1	Tarkkailu ja mittaukset	←
→	4.5.2	Vaatimusten täyttymisen arviointi	
→	4.5.3	Poikkeamat, korjaavat ja ehkäisevät toimenpiteet	
→	4.5.4	Tallenteiden hallinta	
→	4.5.5	Sisäinen auditointi	
→	4.6	Johdon katselmus	

1.3 Ympäristöohjelman rajaus ja aikataulu

Sataedun ensimmäinen ympäristöohjelma 2010-2012 koskee kaikkia Sataedun toimintoja sekä yksiköitä. Ohjelma toteutetaan vuoden 2012 loppuun mennessä. Seuraava ohjelma laaditaan vuosille 2013-2016 valtioneuvoston hyväksymän KESUn aikataulun ja tavoitteiden mukaisesti.

1.4 Kansallinen ohjaus

Kestävän kehityksen ja ympäristönhallinnan painoarvo Suomen koulutuspolitiikassa on selvästi vahvistunut viime vuosina. Ne tulevat myös säilymään keskeisenä koulutusjärjestelmän haasteina, sillä niiden merkitys työelämässä näyttää korostuvan entisestään tulevaisuudessa.

1.4.1 Suomen kansallisen kestävä kehityksen strategia 2006

Strategian lähtökohtana oli yhdistää luonnonvarojen kestävä käyttö, hoito ja suojele sekä turvata kansalaisten hyvinvointi ja yhteiskunnan eheys siten, että tuloksena on osaava ja vahvuutensa hyödyntävä kestävä kehityksen Suomi. Strategiassa todetaan koulutuksen ja kasvatuksen keskeinen rooli kestävä kehityksen tavoittelussa. Strategiassa asetettiin tavoitteita mm.

- arvo- ja asennekasvatuksen edistämiseksi,

- oppilaitosten arkikäytäntöjen ja toimintakulttuurin kehittämiseksi,
- yhteistyön lisäämiseksi oppiaineiden välillä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa,
- oppimateriaalien kehittämiseksi sekä
- osallistumis- ja vaikuttamistapojen kehittämiseksi.

1.4.2 Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen strategia vuosille 2006 - 2014

Strategiassa esitettiin tavoitteeksi, että vuoteen 2010 mennessä kaikkiin koulutusorganisaatioihin laaditaan oma kestävä kehityksen toimintaohjelma, joka on osa toiminta- ja taloussuunnitelmaa ja laadunhallintaa. Samoin 15 % päiväkodeista, kouluista ja oppilaitoksista saa ulkoisen tunnuksen tai sertifikaatin kestävä kehityksen toiminnastaan vuoteen 2014 mennessä. Ammatilliselle koulutukselle strategiassa asetettiin tavoitteeksi mm.

- opettajien osaamisen ja oppimateriaalien kehittäminen,
- yhteistyö- ja kehittämisverkostojen rakentamisessa
- tavoiteasettelua mm. oppilaitosten ympäristöasioiden hallinnalle
- oppimateriaalin monipuolisen tuotannon kehittäminen,
- opettajien ja työpaikkaohjaajien täydennyskoulutus,
- kestävä kehityksen merkityksen vahvistaminen näyttötutkinnoissa sekä
- kestävä kehityksen huomioon ottaminen ammattitaitokilpailuissa.

1.4.3 Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus 2008

Ammatillisia oppilaitoksia kestävä kehityksen toimintaohjelmien rakentamiseen on kannustanut tammikuussa 2008 vahvistettu ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus. Siinä asetettiin tavoitteita ja suosituksia kestävä kehityksen huomioon ottamisessa oppilaitoksen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

1.4.4 Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma (KESU) vuosille 2007-2012

Valtioneuvoston Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan kestävä kehitystä edistävää koulutusta vahvistetaan. Opetuksessa tulee kehittää valmiuksia vastuunottoon kestävästä kehityksestä sekä luonnon että ihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta. Kehittämisen tavoitteena on opiskelijoiden kestävä elämäntavan omaksumiseen tarvittavien tietojen, taitojen, valmiuksien ja arvomaailman kehittyminen.

2 KESKEISTÄ SANASTOA

Kestävä kehitys	Kestävä kehitys on jatkuvaa ja ohjattua muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Siten ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.
Ympäristö	Toimintaolosuhteet, joihin sisältyvät ilma, vesi, maa, luonnonvarat, kasvi- ja eläinkunta, ihmiset ja näiden väliset vuorovaikutukset.
Ympäristöjärjestelmä	Yleisen johtamisjärjestelmän osa, jonka avulla kehitetään, toteutetaan koulutuskuntayhtymän ympäristöpolitiikkaa, sekä hallitaan sitä suhteessa ympäristöön.
Ympäristöpolitiikka	Johdon tekemä virallinen julkilausuma, joka koskee organisaation kokonaisvaltaisia aikomuksia ja periaatteita liittyen sen ympäristönsuojelun tasoon.
Ympäristönäkökohta	Organisaation toimintojen, tuotteiden tai palvelujen osa, joka voi olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa.
Ympäristövaikutus	Mikä tahansa haitallinen tai hyödyllinen ympäristöä koskeva muutos, joka on kokonaan tai osittain organisaation toimintojen, tuotteiden tai palvelujen seurausta.
Ympäristöpäämäärä	Yleisluontoinen ympäristötavoite, joka on yhteensopiva ympäristöpolitiikan kanssa ja jonka organisaatio asettaa itselleen. Se on määrällinen silloin, kun se on käytännössä mahdollista.
Ympäristötavoite	Ympäristöpäämääriin perustuva, organisaatiolle tai sen osille soveltuva yksityiskohtainen suorituskykyvaatimus, joka on tarpeen asettaa ja täyttää ko. päämäärien saavuttamiseksi, ja joka on määrällinen silloin, kun se on käytännössä mahdollista.
Ympäristönsuojelun taso	Organisaation ympäristönäkökohtien hallinnan mitattavissa olevat tulokset.
Ympäristöjärj, auditointi	Systemaattinen ja dokumentoitu todentamisprosessi, jonka avulla hankitaan ja arvioidaan näyttöjä, jotta voidaan määrittää, täyttääkö ympäristöjärjestelmä oppilaitoksen asettamat ympäristöjärjestelmän auditointikriteerit, sekä tämän prosessin tulosten tiedottaminen johdolle.
Sidosryhmä	Yksilö tai ryhmä, johon organisaation ympäristönsuojelun taso vaikuttaa tai jota se koskee.

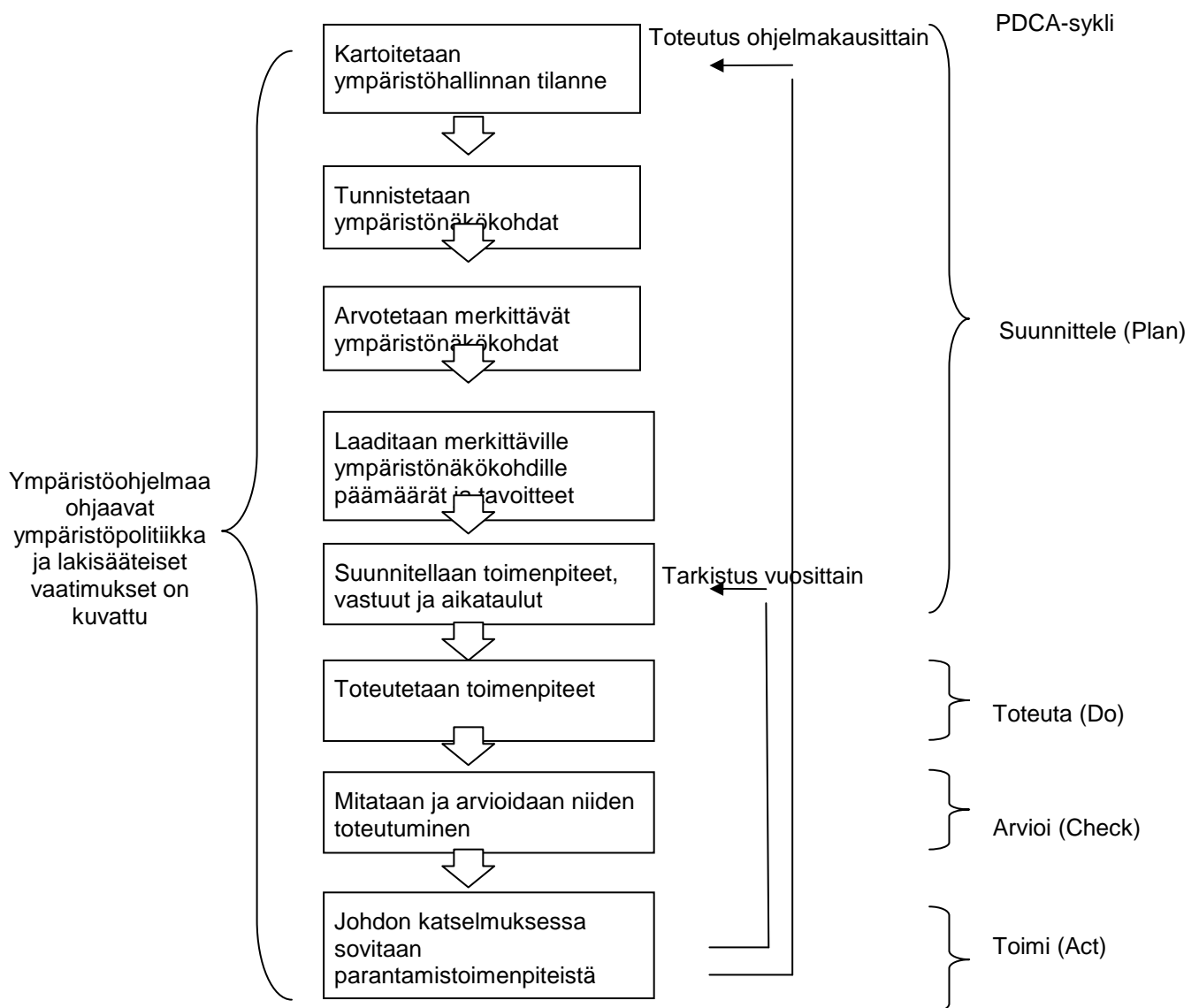
3 YMPÄRISTÖOHJELMAN SUUNNITTELU, PÄÄMÄÄRÄT JA TOTEUTUS

3.1 Ympäristöohjelman toteutus Suunnittele–Toteuta–Arvioi-Toimi menettelyllä

Sekä ISO 14001 standardi että Sataedun ympäristöohjelma perustuvat Suunnittele–Toteuta–Arvioi–Toimi (PDCA) -menettelyyn. PDCA-menettelyä voidaan kuvata seuraavasti:

- Suunnittele** Asetetaan päämäärät ja luodaan toimenpiteet, jotka ovat tarpeellisia ympäristöpolitiikan mukaisten tulosten saavuttamisessa
- Toteuta** Toteutetaan toimenpiteet
- Arvioi** Tarkkaillaan ja mitataan prosesseja, verrataan niitä ympäristöpolitiikkaan, päämääriin, tavoitteisiin, lakisääteisiin ja muihin vaatimuksiin sekä raportoidaan tuloksista
- Toimi** Ryhdytään toimenpiteisiin, joilla parannetaan jatkuvasti ympäristöjärjestelmän suorituskykyä

Sataedun ympäristöohjelman toteutusmalli on seuraava:

3.2 Ympäristöhallinnan tilanteen kartoitus

Ympäristöhallinnan tilanne kartoitettiin alustavilla ympäristökatselmuksilla kaikissa seitsemässä Sataedun yksikössä kesällä ja syksyllä 2009. Katselmuksiin osallistuivat Sataedun laatupäällikkö ja yksiköstä laatuvaastaava, ympäristövaastaava sekä rehtori. Konsultteina toimivat Ao Kankaanpäässä ympäristöjärjestelmän kehittämisessä mukana olleet edustajat. Katselmuksissa tarkasteltiin laatuksikirjan

prosessikuvauksia, toiminnan materiaalivirtoja ja syntyviä jätelajikkeita ja niiden vaikutuksia ympäristöön.

Huomiota kiinnitettiin seuraaviin seikkoihin:

- ympäristönhallintaan liittyvät lakisääteiset vaatimukset
- veden, energian sekä muiden luonnonvarojen käyttö
- raaka-aineiden (harjoitustyöaineiden) kulutus
- jätteiden käsittely ja ongelmajätteiden määrä
- päästöt ilmaan ja veteen
- maaperän ja pohjaveden saastuminen
- melu ja pöly
- työympäristön ja henkilöstön, opiskelijoiden ja sidosryhmien vuorovaikutus, mm. työturvallisuustekijät ja tupakointi

Edellä mainittuja tekijöitä peilattiin ammatillisten perustutkintojen ja näyttötutkintojen perusteissa oleviin opiskelijan osaamisvaatimuksiin kestävän kehityksen osalta:

”Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.”

Näiden perusteella tunnistettiin kaikkia yksiköitä yhteisesti ja erikseen koskevia ympäristönäkökohtia.

Samassa yhteydessä alustettiin myös ympäristöpolitiikan sisältöä Sataedun johtoryhmän ja yhtymähallituksen käsittelyä varten. Alustavat ympäristökatselmuksukset ovat tallenteina Y:XXX asemalla.

3.3 Ympäristönäkökohtien tunnistaminen

Ympäristönäkökohdat ovat niitä toimintoja, tuotteita ja palveluja, jotka aiheuttavat ympäristövaikutuksia, joko positiivisia tai negatiivisia. Alustavassa ympäristökatselmuksissa Sataedun ympäristönäkökohdiksi tunnistettiin:

Koko Sataedu	Jätteiden määrä, lajittelu ja kierrätys ml. ongelmajätteet Työturvallisuus Tupakointi Paperituotteiden kulutus Sähkö- ja lämpöenergian käyttö Hankintojen ympäristöystävällisyys Veden käyttö Verkkokokoukset
Käsi- ja taideala	Käsittelykemikaalit
Rakennusala	Maalien, ohenteiden ja muiden käsittelyaineiden käsittely
Autoala	Öljyn, jarrunesteiden ja tuulilasipesunesteiden käsittely Pakokaasupäästöt Osien vaihto ml. renkaat
Kone- ja metalliala	Metallin käsittelystä jäävä jäte Melu
Sähköala	Sähköalan käsittelystä jäävä jäte, SER-jäte
Catering ja ruokapalvelut	Biojätteen määrä, lajittelu ja kierrätys

3.4 Merkittävien ympäristönäkökohtien arvottaminen

Kunkin ympäristönäkökohdan osalta määritettiin sen aiheuttamat ympäristövaikutukset. Määrittäminen toteutettiin seuraavan arvottamistaulukon avulla:

Arviointikriteeri

Arviointiasteikko ja selitykset

	0	1	2	3
a) Lakisääteiset vaatimukset	Ei vaatimuksia	Joitakin vaatimuksia	Ohjearvoja	Luvanvaraista

		ympäristökuormitus								
Catering ja ruokapalvelut	Biojätteet, lajittelu ja kierrätys	Biojätteen ympäristökuormitus	1	2	2	1	1	2	2	22
Sähköala	Sähköalan jätteet, SER-jäte	Sähköalan jätteiden ympäristökuormitus	2	2	1	1	1	1	2	20
Käsi- ja taideala	Käsittelykemikaalit	Ongelmajätteiden ympäristökuormitus	2	2	0	1	0	1	2	16

Nämä ympäristönäkökohdat vaikuttavat vain yksittäisillä opintoaloilla ja siksi niitä ei lueta koko Sataedun tasolla merkittäviksi. Niiden vaikutuksia pyritään kuitenkin minimoimaan opintoalakohtaisilla ratkaisuilla.

3.5 Päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet

Ympäristövaikutusten arvottamisen myötä esiin tulleet merkittävät ympäristövaikutukset luovat pohjan ympäristöpäämäärien asettamiselle. Päämäärät ovat pitkän aikavälin tavoitteita, johon ympäristöhallinnalla pyritään.

Päämääriä laadittaessa huomioidaan

- lakisääteiset ja muut viranomaismääräykset
- kansallinen ohjaus
- merkittävät ympäristönäkökohdat
- oppilaitoksen teknologiset mahdollisuudet
- toiminnalliset ja rahoitukselliset vaatimukset
- sidosryhmien näkökohdat

Toimintaympäristön nopean muuttumisen vuoksi ja parhaan toimintatavan kehittämiseksi päämäärät asetetaan useamman vuoden jaksoihin. Asetettujen päämäärien soveltuvuus ja riittävyys arvioidaan johdon katselmuksessa tai aina toiminnan oleellisesti muuttuessa. Laadituille tavoitteille luodaan toimenpiteet, aikataulu ja vastuutaho. Kaikkien edellä mainittujen menettelyjen tavoitteena on toteuttaa omistajatahon päättämää ympäristöpolitiikkaa.

Päämäärä 1 Ympäristöystävällinen elinkaarihallinta

Tavoite Ympäristöystävälliseen elinkaarihallintaan liittyvien menettelyjen kehittäminen ja niihin sitoutuminen.

Toimenpiteet Laaditaan hankintaohjeet, jotka huomioivat ympäristönäkökohdat. Varmistetaan koneiden ja laitteiden pitkä käyttöikä mm. ennakkoivilla huoltotoimilla. Kierrätetään mahdollisuuksien mukaan jätteitä, käytöstä poistettavia materiaaleja, kalusteita, koneita ja laitteita. Lajitellaan oikein kierrätykseen kelpaamaton jäte, erityisesti ongelmajätteet. Säilytetään ja käytetään vaarallisia kemikaaleja turvallisesti. Kunnossapidetään erottelukäivot ja valuma-altaat. Perehdytetään henkilöstö ja opiskelijat ympäristöystävälliseen elinkaarihallintaan. Sisällytetään Kestävää ammatillista koulutusta (OPH 2009) opetukseen. Lisätään verkkokokousalustan käyttöä.

Aikataulu Toimenpiteiden toteuttaminen aloitetaan vuonna 2010.

Vastuutaho Talusjohtaja, tekniset tiimit, apulaisrehtorit, opintoalavastaavat, ympäristövastaavat, koko henkilöstö

Päämäärä 2 Henkilökunnan ja opiskelijoiden tupakoinnin vähentyminen

Tavoite Savuton Sataedu –hankkeen toteuttaminen laadittavan toteuttamissuunnitelman mukaisesti

Toimenpiteet Yksiköt määritetään savuttomiksi sekä toteutetaan savuttomuutta tukeva ohjelma. Selvitetään tupakoitsevien opiskelijoiden ja työntekijöiden määrä, asetetaan näiden tietojen perusteella realistinen aikataulu savuttomuuden toteuttamiselle ja seurataan säännöllisillä selvityksillä edistymistä. Tuetaan henkilöstöä tarjoamalla työterveyshuollon kautta vieroitusohitoja. Tuetaan opiskelijoita motivoivoin toimenpitein. Varmistetaan riittävä valvonta ja kurinpitotoimenpiteet.

Aikataulu Ammattiopistoyksiköt määritetään savuttomiksi 1.8.2010 alkaen ja aikuiskoulutusyksiköt erikseen sovittavan aikataulun mukaan. Tupakoinnin vähentämistavoitteet asetetaan vuoden 2010 aikana.

Vastuutaho Rehtorit, apulaisrehtorit, Savuton Sataedu – työryhmä, henkilöstöpäällikkö

Päämäärä 3 Paperinkulutuksen vähentyminen

Tavoite Paperinkulutuksen vähentäminen laadittavan tavoiteaikataulun mukaisesti.

Toimenpiteet Mitataan paperinkulutus kaikissa yksiköissä ja näiden tietojen pohjalta asetetaan tavoiteaikataulu paperinkulutuksen vähentämiseksi. Paperinkulutuksen vähentämiseksi siirretään opetusta ja muuta työtä sähköiseen muotoon, kehitetään sähköistä asiakirjahallintaa,

minimoidaan tulostusmääriä ja toteutetaan tulostus oletuksena kaksipuoleisesti. Opastetaan henkilökuntaa ja opiskelijoita paperinkulutuksen pienentämiseen..

Aikataulu Paperinkulutus mitataan vuonna 2010 ja asetetaan tavoitteet vuodelle 2011 ja 2012.

Vastuutaho Talousjohtaja, tietohallintotiimi, koko henkilökunta

Päämäärä 4 Sähkön- ja lämmönkulutuksen vähentyminen

Tavoite Sähkön- ja lämmönkulutuksen vähentäminen laadittavan tavoiteaikataulun mukaisesti.

Toimenpiteet Toteutetaan sähkön- ja lämmönkulutuksen mittaaminen kaikissa yksiköissä ja sen jälkeen asetetaan tavoitteet niiden vähentämiseksi. Kehitetään sähkönkulutuksen automaattista valvontaa ja ohjausta. Pienennetään lämmönkulutusta rakennuksittain varmistamalla rakenteiden, ikkunoiden ja ovien lämmöneristys ja tiiviys

Aikataulu Sähkön- ja lämmönkulutus mitataan vuonna 2010 ja asetetaan tavoitteet vuodelle 2011 ja 2012.

Vastuutaho Rehtorit, tekniset tiimit

Edellisten lisäksi työturvallisuutta mitataan tapaturmien seurannalla niin että lähivuosina voidaan ottaa käyttöön OHSAS 18001 työterveys- ja turvallisuusjärjestelmä. Myös vedenkulutuksen seuranta järjestetään, jotta sille voidaan tarvittaessa asettaa tavoitteita myöhemmin.

4 YMPÄRISTÖOHJELMAN MITTAUS, ARVIOINTI JA PARANTAMINEN

Tämän ympäristöohjelman kehittämistoimenpiteitä mitataan yksiköittäin seurantataulukolla, johon kerätään seuraavia tuloksia (tietojen keräyksestä vastaava on merkitty oikeaan sarakkeeseen):

- Merkittävien, kustannuksia aiheuttavien jätelajikkeiden määrä (kg)	ympäristövastaava
- Henkilökunnan ja opiskelijoiden tupakointi (%)	laatuvasaava
- Paperinkulutus (eur)	taluspäällikkö
- Verkkokokousalustan käyttö	tietohallintotiimin vetäjä
- Sähkö- ja lämmönkulutus (kWh / MWh)	ympäristövastaava
- Työtaturmat (kpl)	henkilöstöpäällikkö
- Vedenkulutus (m ³)	ympäristövastaava

Seurantataulukon ylläpitämisestä vastaa ympäristövastaava.

Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutus, vastuut, aikataulukutus ja mittaaminen on määritelty (liite 1). Ohjelman toteutus tarkentuu ohjelmakauden edetessä. Ohjelman toteutuksen etenemistä arvioidaan vuosittain toteutettavissa ympäristökatselmuksissa/sisäisissä ympäristöauditoinneissa. Niistä laaditaan raportit raportit laatujärjestelmän menettelyjen mukaisesti.

Arviointi ja parantaminen toteutetaan laatujärjestelmän menettelyjen mukaisesti palautteiden, aloitteiden ja poikkeamien käsittelyllä, korjaavilla ja ehkäisevillä toimenpiteillä sekä johdon katselmuksilla.

5 KOULUTUS JA TIETOISUUS

Laatupäällikkö, laatuvasaavat ja ympäristövastaavat vastaavat ympäristöohjelman esittelystä ja koulutuksesta henkilökunnalle ja opiskelijoille. Henkilöstöä perehdytetään vähintään kaksi kertaa vuodessa laatu- ja ympäristöhallintaan. Sataedu ei erikseen viestitä organisaation ulkopuolelle merkittävistä ympäristönäkökohdistaan ja ympäristöhallintamenettelyistään.